

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет східних мов

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні Вченої ради Факультету східних мов
(протокол № від «» р.)

ОБҐРУНТУВАННЯ
наукової теми

**ПЕРЕКЛАДАЦЬКА АДАПТАЦІЯ РІЗНОСТИЛЬОВИХ ТЕКСТІВ В
ДАЛЕКОСХІДНІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВНИХ КАРТИНАХ СВІТУ**

ПІБ керівника наукового дослідження:

Комісаров Костянтин Юрійович
Москальов Дмитро Петрович

Термін виконання: 2024 –2029 роки

Актуальність теми

У статті 12 закону України “Про забезпечення функціонування української мови як державної” зазначається, що у разі якщо під час засідання, заходу або зустрічі використовується інша мова, ніж державна, має бути забезпечений переклад державною мовою. У Постанові Кабінету Міністрів України від 17 березня 2006 року № 353 «Про затвердження Порядку здійснення офіційного перекладу багатосторонніх міжнародних договорів України на українську мову» наголошується на важливості забезпечення автентичності перекладу. Отже, переклад відіграє невід’ємну роль посередника в комунікації між Україною та іншими державами.

Крім того, згідно зі “Стратегією розвитку міста Києва до 2025 року” важливими цілями розвитку міста Києва є: 1) організація співпраці та обміну досвідом щодо розвитку туристичної галузі з міжнародними туристичними організаціями, іншими містами України та світу; 2) активізація роботи з існуючими партнерами та пошуку нових на національній та міжнародній арені для реалізації спільних проєктів та обміну досвідом; 3) постійна співпраця з міжнародними рейтинговими

агентствами; 4) розвиток міжнародних зв'язків для підтримки програм профілактики, обміну досвідом та боротьби зі злочинністю.

Указом від 26 серпня 2021 року № 448/2021 Президент України затвердив “Стратегію зовнішньополітичної діяльності України” (далі Стратегія). У статті 98 Стратегії наголошується, що Україною вживатимуться заходи для активізації розвитку відносин з іншими державами в економічній, інвестиційній, інфраструктурній, енергетичній, культурно-гуманітарній, науково-технічній сферах, з питань захисту довкілля та інших питань, що становлять взаємний інтерес.

Потребу в організації співпраці та обміну досвідом Києва з іншими містами і міжнародними організаціями, в активізації розвитку відносин України з іншими державами в різних напрямках, а також у подоланні міжмовних і міжкультурних бар'єрів в умовах зростаючого глобального зближення та взаємодії країн і народів усього світу, що розгортаються на тлі розвитку й суттєвих змін у світовій економіці, політиці, в інформаційній сфері, у галузі транспорту, у військовій сфері тощо, задовольняє переклад, як один із видів мовного посередництва, як умова, наслідок і процес міжмовної та міжкультурної комунікації.

Оскільки переклад виступає важливим засобом зближення мов і культур, то зрозумілим є зростаюча увага з боку не лише перекладознавців, а й інших науковців до актуальних теоретичних і практичних питань сучасного перекладознавства. Однак, попри посилений інтерес зарубіжних і вітчизняних науковців до проблематики перекладу, наукові дискусії тривають щодо багатьох питань, які досі залишаються невирішеними, потребують подальшого дослідження й уточнення.

Серед найбільш дискусійних питань сучасного перекладознавства своєю глобальністю і практичною значущістю виділяється питання адаптації оригіналу до особливостей норм цільової мови і культури. Попри значні напрацювання в руслі зазначеної проблематики (Архипова Л. Д., Гудкова Н. М., Демецька В. В., Єгорова О. В., Кальниченко Н. М., Коптілов В. В., Ольховська Н. С., Орлова І. С., Перетокіна В. Ф., Подміногін В. О., Сопілюк Н. М., Чередниченко О. І.), немає цілісного дослідження наукової проблеми і є потреба формування теоретичної бази надважливої для вирішення основних питань перекладацької адаптації вихідних текстів різних стилів засобами власне далекосхідних та української мов з метою підвищення ефективності міжкультурної

комунікації шляхом зближення мовної і культурної дійсностей читачів оригіналу і перекладу.

Недостатньо досліджено вагомі питання, що сприятимуть всебічному розкриттю наукової проблеми: визначення і аналіз специфіки, динаміки, тенденцій розвитку інтеграційних та об'єднувачих процесів, а також закономірних змін у китайській, японській, корейській мовах і літературах країн, що розгортаються на тлі розвитку й суттєвих трансформацій у світовій економіці, політиці, в інформаційній сфері, у галузі транспорту, у військовій сфері тощо; актуальні питання лексикології, лексикографії, фразеології, синтаксису та стилістичної організації тексту сучасної китайської, корейської та японської мов; теорії та обґрунтування інструментів застосування перекладацьких прийомів та трансформацій, а також стратегії відтворення текстів різних функціональних стилів; вивчення підходів компаративного аналізу концептів як базових понять когнітивної лінгвістики у сучасному японському, китайському, корейському та українському дискурсі; аналіз символіки та образності художнього тексту сучасної китайської, японської та корейської літератур; перекладацька адаптація поетичних творів.

Необхідність перекладацької адаптації різностильових текстів засобами далекосхідних та української мов визначається необхідністю зниження мовно-культурного бар'єру реципієнтів оригіналу і перекладу.

Мовний бар'єр, що виникає між носіями далекосхідних і української мов зумовлений суттєвими типологічними розбіжностями цих мов, а також їхньою приналежністю до різних мовних сімей. Виокремлення і детальний аналіз різних видів пристосування вихідного тексту до норм цільової мови перекладу, дослідження способів і методів подолання мовного протистояння вихідного тексту і цільової мови, уможлиблює успішну реалізацію міжмовної комунікації носіїв далекосхідних і української мов, а також забезпечує однаковий вплив на читачів вихідного та цільового текстів. Таким чином, основну і первинну роль будь-якого стилістично адекватного перекладу відіграє мова, яка моделює і детермінує переклад, водночас вторинну моделюючу роль відіграє культура.

Відмінність далекосхідних і української культур відображається в асиметрії національних мовних картинах світу, що виконують функцію фіксації національного світобачення. Дослідження плану змісту мови, дозволить зрозуміти способи бачення світу, особливості менталітету носіїв далекосхідних і української мов, а також з'ясувати ефективні методи

переорієнтації вихідних різностильових текстів на носіїв іншого культурного універсуму з метою згладжування міжкультурних розбіжностей і водночас зосередження уваги реципієнта на цих розбіжностях.

Таким чином, одним із перспективних напрямів вдосконалення процесу перекладу різностильових текстів в далекосхідній та українській мовних картинах світу слід вважати наукове обґрунтування впливу мовних, культурних, історичних, соціальних, професійних, особистісних чинників на сприйняття та інтерпретацію перекладених текстів у далекосхідному та українському мовних середовищах. Виходячи із представленого вище, постає проблема пошуку ефективних шляхів забезпечення цього процесу і проведення науково-дослідної роботи на науковій основі та доведення ефективності істотних зрушень за обраними показниками, рівнями та результатами.

Обрана тема науково-дослідної роботи враховує тематику, структуру й завдання кваліфікаційних робіт магістрів та бакалаврів, а також наукових досліджень, що проводяться професорсько-викладацьким складом кафедр китайської мови і перекладу, японської мови і перекладу, східної культури і літератури.

Отже, запропонована наукова тема “Перекладацька адаптація різностильових текстів в далекосхідній та українській мовних картинах світу” і піднята в ній проблематика є актуальною, недостатньо розробленою і науково обґрунтованою, потребує вирішення на науковій основі, дозволяє залучити до науково-дослідницької діяльності всіх учасників освітнього процесу Факультету східних мов.

Мета дослідження полягає у науковому обґрунтуванні перекладацьких адаптацій різностильових текстів в далекосхідній та українській мовних картинах світу.

Мета дослідження зумовила необхідність розв’язання низки **завдань**:

- 1) проаналізувати наукові та науково-методичні джерела літератури з обраної наукової проблеми;
- 2) обґрунтувати теоретичні засади застосування адаптацій при перекладі різностильових текстів в далекосхідній та українській мовних картинах світу, категоріальний апарат дослідження;
- 3) розглянути різні жанри текстів в далекосхідній та українській мовних картинах світу та з’ясувати їх особливості;

- 4) дослідити специфіку мовних засобів і концептів, що використовуються в тексті оригіналу;
- 5) проаналізувати вплив культурних, історичних та інших чинників на сприйняття та інтерпретацію текстів в далекосхідній та українській мовних середовищах;
- 6) з'ясувати та обґрунтувати причини, які зумовлюють використання адаптації як необхідного складника перекладацької діяльності
- 7) встановити, як перекладацькі адаптивні стратегії впливають на сприйняття та розуміння текстів у далекосхідній та українській культурі;
- 8) дослідити та охарактеризувати особливості вербалізації базових концептів далекосхідних та української мовних картинах світу в оригіналі та перекладі;
- 9) виокремити і систематизувати адаптивні стратегії, які використовуються при перекладі різностильових текстів в далекосхідній та українській мовних картинах світу;
- 10) порівняти різні стратегії та підходи до перекладу різностильових текстів у далекосхідній та українській мовних картинах світу;
- 11) розробити рекомендації та методику для ефективної адаптації оригіналу різностильових текстів до особливостей норм цільової мови і культури.

Об'єкт дослідження – перекладацькі адаптації різностильових текстів.

Предмет дослідження – специфіка перекладацьких адаптацій різностильових текстів в далекосхідній та українській мовних картинах світу.

Методи дослідження

Теоретичні методи – аналіз, синтез, систематизація, порівняння для з'ясування дослідженості наукової проблеми, з'ясування та уточнення термінологічного апарату досліджуваного явища.

Емпіричні методи – анкетування перекладачів, експериментальні дослідження, аналіз корпусів текстів, контент-аналіз.

Лінгвістичні методи – структурний аналіз, лексико-семантичний аналіз, стилістичний аналіз, синтаксичний аналіз, прагматичний аналіз.

Очікувані теоретична та практична значущість дослідження.

Науковими результатами виконання дослідження стануть розроблені й описані **на теоретичному рівні**:

- 1) обґрунтування теоретичних засад і категоріального апарату перекладацьких адаптацій різностильових текстів в далекосхідній та українській мовних картинах світу;
- 2) встановлення основних адаптивних підходів та стратегій, які використовуються в перекладі різностильових текстів далекосхідними та українською мовами;
- 3) з'ясування впливу мовних і культурних розбіжностей на перекладацький процес та як це відображається у виборі стратегій;
- 4) розроблення методології, яка допоможе перекладачам краще адаптувати різностильові тексти в межах далекосхідної та української мовних картин світу;
- 5) встановлення подібності та відмінності у використанні перекладацьких стратегій в межах далекосхідної і української мовних картин світу та їх вплив на сприйняття тексту;
- 6) узагальнення теоретичних засад процесу перекладацької адаптації різностильових текстів у далекосхідній та українській мовних картинах світу.

На практичному рівні:

- 1) розроблення практичних рекомендації для перекладачів щодо ефективного використання стратегій перекладу відповідно до конкретних жанрів та стилів текстів;
- 2) розроблення навчальних посібників або підручників з перекладу різностильових текстів, що допоможуть майбутнім перекладачам покращити свої навички;
- 3) створення інструментів аналізу текстів, які допоможуть перекладачам краще зрозуміти контекст та специфіку оригінального тексту перед його перекладом;
- 4) розроблення методології та стратегії перекладу, які можуть бути використані в практиці перекладу для поліпшення якості перекладу різностильових текстів;

Результати виконання наукового дослідження будуть відображені в проміжних річних звітах, колективній монографії, статтях, підручниках, посібниках та інших навчально-методичних матеріалах

професорсько-викладацького складу Факультету східних мов, а також здобувачів вищої освіти.

Результати дослідження можуть стати основою для подальшого вивчення та вдосконалення перекладацьких адаптацій різностильових текстів в далекосхідній та українській мовних картинах світу; бути корисні науковцям і практикам в галузі перекладознавства, мовознавства і літературознавства; можуть використовуватися при розробленні змісту навчальних робочих програм і змістового наповнення лекційного матеріалу, практичних, семінарських занять з фахових дисциплін; а також для підвищення рівня фахової компетентності перекладачів і слухачів курсів підвищення кваліфікації.

ПЛАН РЕАЛІЗАЦІЇ НАУКОВОЇ ТЕМИ

№	Етап / Назва дослідження	Очікувані результати		Очікувані наукові продукти (статті, монографії тощо)	Дата виконання	Виконавці
		на теоретичному рівні	на практичному рівні			
1.	Теоретико-аналітичний	Аналіз і систематизація даних наукових і науково-методичних джерел в галузі перекладознавства, мовознавства і літературознавства щодо методологічних та теоретико-практичних аспектів з обраної наукової проблеми. Уточнення категоріального апарату та теоретико-методологічних основ дослідження. З'ясування стану проблеми в теорії та практиці перекладознавства, мовознавства і літературознавства.	Перелік вітчизняних і зарубіжних перекладацьких адаптацій, що використовуються в процесі перекладу різностильових текстів в далекосхідній і українській мовних картинах світу і визначення потреби в їх удосконаленні. Визначення проблем застосування перекладацьких адаптацій. Формування списку використаної літератури.	Наукові статті. Матеріали конференцій.	01.12.2021– 31.08.2022	

		Визначення етапів дослідження.				
2.	Констатувальний	Аналіз і систематизація методів та інструментів дослідження.	Відбір і систематизація методів та інструментів дослідження .	Наукові статті. Матеріали конференцій.	01.09.2022– 31.12.2023	
3.	Формувально-впроваджувальний	Теоретичне обґрунтування різних науково-методичних підходів щодо використання перекладацьких адаптацій в процесі перекладу різностильових текстів в далекосхідній і українській мовних картинах світу.	Систематизація технологій перекладацьких адаптацій в процесі перекладу різностильових текстів в далекосхідній і українській мовних картинах світу.	Методичні рекомендації. Наукові статті. Тези і статті в матеріалах науково-практичних конференцій. Матеріали до розділів монографії.	01.01.2024– 31.12.2025	
4.	Результативно-узагальнювальний	Узагальнення теоретичних положень і прогнозування впровадження в освітній процес ЗВО ефективних стратегій перекладу різностильових текстів далекосхідними та українською мовами.	Систематизація методичних рекомендацій із проблеми дослідження	Наукові статті. Рукопис колективної монографії. Узагальнений науковий звіт.	01.01.2026 30.11.2026	

Виконавці кафедри китайської мови і перекладу

проф. Резаненко Володимир Федорович, д-р.філол.наук, доцент

доц. Цимбал Світлана Віталіївна, канд.філол.наук

доц. Кравченко Одарка Олександрівна, канд.філол.наук

доц. Ситник Ілона Василівна, д-р.філос.

доц. Ху Жунсі, канд.філол.наук

доц. Сін Чжефу, канд. пед. наук

ст. викл. Максимець Вікторія Олександрівна

ст. викл. Ван Валерій Нінвінович

викл. Попова Марія Дмитрівна

викл. Ільницька Марія Борисівна

Виконавці кафедри східної культури і літератури

проф. Удовиченко Лариса Миколаївна, д-р. пед. наук, професор

проф. Кан Ден Сік, д-р. політ. наук, професор

проф. Семеніст Іван Васильович, д-р.філол.наук, доцент

доц. Москальов Дмитро Петрович, канд.філол.наук, доцент

доц. Луцюк Микола Володимирович, канд. пед. наук

Виконавці кафедри японської мови і перекладу

доц. Букрієнко Андрій Олександрович, канд.філол.наук, доцент

доц. Комісаров Костянтин Юрійович, канд.філол.наук, доцент

доц. Аністратенко Лідія Сергіївна, канд.філол.наук

ст. викл. Боришполець Юлія Василівна

викл. Городиська Ольга Аліківна

викл. Шаповал Ольга Володимирівна

викл. Оленич Олексій Петрович